

הלכות יום טוב סימן תקכו

שאמר, אפלו (יג) צלי, אפלו (יד) שלוק, אפלו (טו) כבוש (טז) או (ז) [ז] מעשן, אפלו (יז) מין דגים קטנים שהדיחן במים חמים ובהסתן הוא בשולן לאכילה, הרי זה סומך עליהם, וכן סומך על (יח) *תפוחים מבשלים (והוא הדין שאר פרות מבשלים) ועל דגים קטנים (יט) שבשולן; ו (כ) סומך מערבבים טוב אפלו על (כ) *עדרשים שבשולן וכן על שמנונית שנדבק בספיץ וגררו, והוא שיהא בו פזית: ז *מצנה על כל אדם לערב. (כא) *ומצנה על כל גדול-העיר לערב על כל בני-עירו, כדי שייסמך עליו

ט הפחות ממנו כפרק ה פולחות תחומי קטני מנושלי ירדים י משמעת דבר רב יסוף עם כ עם פני רבי תא ל שם מימרא דרב יתוק מ שם טו ב מהא דאבה דשמואל ורב אמר ורב אשי שם

באר היטב

דעסן, האכלי נהמא בנהמא; וג"ל דה"ה שאר מיני לפסן וקטניות במקום שאין דרך ללפת בהן הפת, אסור לערב בהן, מ"א: (ז) מעשן, חבב המ"א: ג"ל דאם אינו ראוי לאכילה ע"י הכבישה או העשון אין מערבין בו, אבל בקליה אעפ"י שהוא ראוי לאכילה אין מערבין דאמרנו טלים הרי הוא פרוחה, כבוש ה"ה מבשלים, משמע דמליים אינו מבשלים, מיהו אם היה כבוש כצ"ר או בחמץ ושהה פתו כפי שיתנו על האר ונתחיל להרתיח, הו

שערי תשובה

דליא חבורתא ודוקא פנים שקורים איתו, עכ"ל: [7] מעשן. עבה"ט. ועין ח"צ סימן קל שיעשו דלכתחלה אין להניח ע"ה רק בקבשל פאש פמש, וכדצ"ב סומךין פין על הקבשל פין על המליח שלא נתבשל, דע"ת דרבנן ורבה הקלו בו, ולכן אם הניח ע"ת בהערתו ג"ה פתו בדיעבד ואף לכתחלה דשאין לו ד"א, וישעת הדחק כדצ"ב דמי, ולא יברך רק יאמר פתאי הנהיגו בדין וזהו ש"ר כ"י, וכן בקבוש יש כקבשל אם לא נאכל ק"ה, עין בידי ס"י ק"ה, מ"א: (ח) עדרשים. דוקא אם אין לו

משנה פרוצה

בצמצון כפי לשבוע כמו פח; ואפלו במקומות שנוהגין ללפת בהן את הפת, (כא) בטלה דעסן אצל כל אדם, ושארי מיני קטניות, מלוי (כב) במקנה המקומות, שבמקום שאין מלקחין בהן את הפת (כג) אסור לערב בהן; ה (יג) צלי, ודוקא צלי ממש, (כד) אכל מליח, אף שהוא חשיב פרוחה דצלי אפלו הכי אין מערבין, ונרע מקבוש הלקמה; ולכן אין מערבין בדגים מלוחים, שקורין הערני"ג, אף שהוא ראוי לאכילה כמו שהוא ח"י, (כס) אכן אלו המנחים בשולן החביות, שבבשולן הן בציר, יש להם דין כבוש ומערבין בהן: (יד) שלוק, מבשלים הרבה יותר מפי צרופו; (טו) כבוש, רכבוש מבשלים חשיבי. (כו) ושעור כבישה במים ושאור משקין הוא מצת-לעת, ובחמץ צ"ה, אם רק נשנה כדי שיתנו על האר ונתחיל להרתיח חשוב כמבשלים, (ס) וכל זה אם ראוי לאכילה על-ידי חכבישה: (טז) או מעשן, וזה נמי

באר הלכה

הדברים שממר לעשות בספק-חשבה, אכן לכתחלה בודאי יש לזהר לעשות הערב קדם שפדליק הורוה; * תפוחים מבשלים (והוא הדין שארי פרות). עין לעיל בסיון קנו עיף א דמכח שם הפחת אין דרך ללפת בהן הפת ודלכ"י צריך ברכה לאוכל אותן בתוך הסעודה. אכן הקא מורי ברודע שד"ך אותו מקום ללפת בהן הפת, כמו שקמב המגן-אברהם: * עדרשים וכ"י. עין השנה פרוצה מה שכתבנו דאף שלא נתבשלו לשם ק"ה, הוא מבאר ופשוטו. ועין עוד מה שכתבנו בשם הפוסקים, דדוקא דשאין לו דבר אחר לערב, כן פתח הפיתוסף ואחרונים, והשעם פתח הגר"ז, משום ברי מצנה; אכן הפ"ח פתח טעם אחר, דהוא משום שלא נתבשלו לשם פ"ה, ולכתחלה מצוה מן המבחר לעשות מבשלים בסיון לשם ערוב וואילי רק אם בשל לצ"ה שבת סגו, ושאני אלו שלא נתבשלו כלל לע"ה שבתו, וכן הביא ממשמעות המדכ"י, וכל זה למצוה מן המבחר בעלמא, אבל הערוב כשר אף אם לקח דברים שלא נתבשלו לע"ה זה, וכדמכח מהא דעדרשים ושמןית שנדבק בספין, וכן פתח העלח"תמ"ד, והוכיח עוד מהא דיתא בנמרא דגים מלוחים שאצלן עפרים, והוא בודאי לא לשם ערוב צלאן. ועין עוד פסעיף יד בבאור הלכה: * ומצנה על כל גדול וכ"י. פשוט הוא, דבין כשפולל עצמו בערוב זה ואמר ל"י לגרני-עירי ומצנה בתבשילי להם חלק, בין ששקבר ערב, וכול לערב עליהם גם בפני עצמם⁸⁸, אלא המסקנא לי אם כול לברך פיון דאינו יודע לו אם יעשרנו לזה, לפי דעת המהבר שכל אחר צריך לערב לעצמו. ועוד יש לעין, אם ששקבר ערב לעצמו ורצה לערב בעד בני העיר, אם צריך תבשיל אחר או שכול לזכות להם בסבשיל ששקבר ערב, כיון שערוב אסור

בשול, הנה אמינא דלא נחשב בשולן לכלום, קא משמע לן⁸⁴; וברבנא ז"ל היא גמ"רן לענין תפוחים מבשלין, אף הראוי הנה לאכלן חיים⁸⁵; ו (כ) סומך מערבבים טוב אפלו וכ"י. רוצה לומר, אף-על-פי ששאר שם בלא מתכנן, הואיל ומבעוד יום ספך עליהן, ולא אמרין רמגו ולא חשיבי בטלי אגב קרנא, אלא גורן מערבבים טוב ומשקין לקח ואומר צליהן וקטנין ערובא⁸⁶ וכ"י, וכן שמנונית שעל הסכין, וכל זה דוקא אם אין לו תבשיל אחר [אתרוגים], ופשוט דהו דוקא לענין עדרשים שבשולן קדחה דהוא קצח בזוי מצנה, אכל תבשיל פמור של עדרשים לא גריעא משאר תבשיל, ואפלו לא נתבשלו מתחלה לשם פ"ה, וכל זה דוקא אם דרך באותו מקום ללפת הפת עם עדרשים [מ"א]: ז (כא) ומצנה על כל גדול וכ"י⁸⁷. וכן מצונו בש"ס שפמה גדולי האמוראים (לא) היו

שער הציון (כא) מגן-אברהם מנמרא דסיני בקלאי האכלי נהמא בנהמא וכ"י: (כג) כגון-אברהם ותפוד'משה ושא"י, ונראה דהפסוקי-אדמה שהסיר קלפתו ובשולן בשמים, הוא מדברים שדרגן לאכלן בפני עצמן כדי לשבוע ולא ללפת בהן את הפת ואין מערבין בהן, וכן קטניות מבשלין ובשים שקורין ארבע-ס' או פולין שקורין בא"ב: (כד) המגן-אברהם ואל"ה רבה הביא ממשמעות רש"י שצריך להקפיד מן הדין שיהא דבר שאין רגיל לאכלו בכל יום; ולא הוסיף, כי לעניות דעתי קשה ליטר פן, וממכרין ושלחן צריך סעיף ו לא משמע פן, דאשו עדרשים הוא דבר שרגיל לאכלו רק בשבת? ונס נראה לומר רש"י לא פא אלא לאפוקי להם וביצא בו שאוכלין אותן רק כדי לשבוע ולא ללפת בהן את הפת, דהו רגילין הכל לאכל אף בחול, מה שאין פן בדברים שאוכלין אותן ללפת, כגלהו; וכול לערב, שלא הכל אוכלין פתן בלפתן בחול. אחר-כך מצאנו בגשמת אדם שקמב פ"סן פדכרינו והוכיח פן מדין ביצים, שקמב הרמב"ם שסמך לערב אף דבדאי רגילין בהן אף בחול: (כז) רש"י ביים של שלמה ומגן-אברהם ותפוד'משה והגר"ז ות"י אדם, דלא פתכם צבי הפוכא בשערי-תשובה שמכל בשעת הדחק בהערתו ג"ה דמדפי לה לכבוש, אבל המגן-אברהם מחלק, דכבוש הוא כקבשל ומליח אינו אלא פרוחה, וכן מברך לחלק, דגים קטנים מלוחים מוכח בש"ס לגרסת רש"י ותוספות דאין מערבין בהן עד שצלאן ובכבוש מבאר המערבין, וכן האר"ז גושמת-אדם לחלק על הסכם צבי פוה, עין שם, וכן הוא בפארי לתיארי דמליח אין מערבין בהן: (כח) כן נראה פשוטו, ולא גריעא משאר כבוש; ואף דתכם צבי מהמיר לכתחלה אף ככבוש לפי פרושו בש"ס, אין לזו מדברי השלחן-ערוך והפוסקים, וכן השמיהו כל האחרונים לחברה, וכן פתח בעצמו שלא רצה מי פרושו פן כפרושי: (כט) אתרוגים: (ל) שם פתכא: (לא) כן קתבו האחרונים, ודלא כט"ו שחשב ונה לא היה מוביל אלא משום חסדן שחם של-ידי חסדים, שכל צ"ה חסידים, שכל פתכא: (לב) כן קתבו האחרונים, ודלא כט"ו שחשב ונה לא היה מוביל אלא משום חסדן שחם של-ידי חסידים, שכל פתכא: (לז) כן קתבו האחרונים:

שער הציון

שער הציון (כא) מגן-אברהם מנמרא דסיני בקלאי האכלי נהמא בנהמא וכ"י: (כג) כגון-אברהם ותפוד'משה ושא"י, ונראה דהפסוקי-אדמה שהסיר קלפתו ובשולן בשמים, הוא מדברים שדרגן לאכלן בפני עצמן כדי לשבוע ולא ללפת בהן את הפת ואין מערבין בהן, וכן קטניות מבשלין ובשים שקורין ארבע-ס' או פולין שקורין בא"ב: (כד) המגן-אברהם ואל"ה רבה הביא ממשמעות רש"י שצריך להקפיד מן הדין שיהא דבר שאין רגיל לאכלו בכל יום; ולא הוסיף, כי לעניות דעתי קשה ליטר פן, וממכרין ושלחן צריך סעיף ו לא משמע פן, דאשו עדרשים הוא דבר שרגיל לאכלו רק בשבת? ונס נראה לומר רש"י לא פא אלא לאפוקי להם וביצא בו שאוכלין אותן רק כדי לשבוע ולא ללפת בהן את הפת, דהו רגילין הכל לאכל אף בחול, מה שאין פן בדברים שאוכלין אותן ללפת, כגלהו; וכול לערב, שלא הכל אוכלין פתן בלפתן בחול. אחר-כך מצאנו בגשמת אדם שקמב פ"סן פדכרינו והוכיח פן מדין ביצים, שקמב הרמב"ם שסמך לערב אף דבדאי רגילין בהן אף בחול: (כז) רש"י ביים של שלמה ומגן-אברהם ותפוד'משה והגר"ז ות"י אדם, דלא פתכם צבי הפוכא בשערי-תשובה שמכל בשעת הדחק בהערתו ג"ה דמדפי לה לכבוש, אבל המגן-אברהם מחלק, דכבוש הוא כקבשל ומליח אינו אלא פרוחה, וכן מברך לחלק, דגים קטנים מלוחים מוכח בש"ס לגרסת רש"י ותוספות דאין מערבין בהן עד שצלאן ובכבוש מבאר המערבין, וכן האר"ז גושמת-אדם לחלק על הסכם צבי פוה, עין שם, וכן הוא בפארי לתיארי דמליח אין מערבין בהן: (כח) כן נראה פשוטו, ולא גריעא משאר כבוש; ואף דתכם צבי מהמיר לכתחלה אף ככבוש לפי פרושו בש"ס, אין לזו מדברי השלחן-ערוך והפוסקים, וכן השמיהו כל האחרונים לחברה, וכן פתח בעצמו שלא רצה מי פרושו פן כפרושי: (כט) אתרוגים: (ל) שם פתכא: (לא) כן קתבו האחרונים, ודלא כט"ו שחשב ונה לא היה מוביל אלא משום חסדן שחם של-ידי חסידים, שכל פתכא: (לב) כן קתבו האחרונים, ודלא כט"ו שחשב ונה לא היה מוביל אלא משום חסדן שחם של-ידי חסידים, שכל פתכא: (לז) כן קתבו האחרונים:

שער הציון (כא) מגן-אברהם מנמרא דסיני בקלאי האכלי נהמא בנהמא וכ"י: (כג) כגון-אברהם ותפוד'משה ושא"י, ונראה דהפסוקי-אדמה שהסיר קלפתו ובשולן בשמים, הוא מדברים שדרגן לאכלן בפני עצמן כדי לשבוע ולא ללפת בהן את הפת ואין מערבין בהן, וכן קטניות מבשלין ובשים שקורין ארבע-ס' או פולין שקורין בא"ב: (כד) המגן-אברהם ואל"ה רבה הביא ממשמעות רש"י שצריך להקפיד מן הדין שיהא דבר שאין רגיל לאכלו בכל יום; ולא הוסיף, כי לעניות דעתי קשה ליטר פן, וממכרין ושלחן צריך סעיף ו לא משמע פן, דאשו עדרשים הוא דבר שרגיל לאכלו רק בשבת? ונס נראה לומר רש"י לא פא אלא לאפוקי להם וביצא בו שאוכלין אותן רק כדי לשבוע ולא ללפת בהן את הפת, דהו רגילין הכל לאכל אף בחול, מה שאין פן בדברים שאוכלין אותן ללפת, כגלהו; וכול לערב, שלא הכל אוכלין פתן בלפתן בחול. אחר-כך מצאנו בגשמת אדם שקמב פ"סן פדכרינו והוכיח פן מדין ביצים, שקמב הרמב"ם שסמך לערב אף דבדאי רגילין בהן אף בחול: (כז) רש"י ביים של שלמה ומגן-אברהם ותפוד'משה והגר"ז ות"י אדם, דלא פתכם צבי הפוכא בשערי-תשובה שמכל בשעת הדחק בהערתו ג"ה דמדפי לה לכבוש, אבל המגן-אברהם מחלק, דכבוש הוא כקבשל ומליח אינו אלא פרוחה, וכן מברך לחלק, דגים קטנים מלוחים מוכח בש"ס לגרסת רש"י ותוספות דאין מערבין בהן עד שצלאן ובכבוש מבאר המערבין, וכן האר"ז גושמת-אדם לחלק על הסכם צבי פוה, עין שם, וכן הוא בפארי לתיארי דמליח אין מערבין בהן: (כח) כן נראה פשוטו, ולא גריעא משאר כבוש; ואף דתכם צבי מהמיר לכתחלה אף ככבוש לפי פרושו בש"ס, אין לזו מדברי השלחן-ערוך והפוסקים, וכן השמיהו כל האחרונים לחברה, וכן פתח בעצמו שלא רצה מי פרושו פן כפרושי: (כט) אתרוגים: (ל) שם פתכא: (לא) כן קתבו האחרונים, ודלא כט"ו שחשב ונה לא היה מוביל אלא משום חסדן שחם של-ידי חסידים, שכל פתכא: (לב) כן קתבו האחרונים, ודלא כט"ו שחשב ונה לא היה מוביל אלא משום חסדן שחם של-ידי חסידים, שכל פתכא: (לז) כן קתבו האחרונים:

תקרים: 1 דג מלות. 2 חקצה (תוס'ט). 3 שעועית.

תְּלֻכּוֹת יוֹם טוֹב סִימָן תְּקוּוֹ

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יב]

שְׁאֵץ מְלַמֵּד בְּכֵן אֶת הַפֶּת אֶסוּר לְעָרֵב בְּהֵן²⁰⁷.

20) ולענין הבא ממקום שלא נהגו ללפת בתבשיל מטוים את הפת למקום שנחנו ללפת בו, כתב בספר שלמי תודה (יום טוב סי' לה אות ב) שיש לדון אם הולכים לפי מנהג מקומו ואינו נחשב כתבשיל, או שכיון שבמקום עשיית העירוב אחרים מלפתים בו, נחשב הדבר כתבשיל גם עבורו. והוסיף, שאף על פי שלגבי יין לנזיר ותרומה לישראל, כתב השו"ע לעיל (סי' שפ"ו סי"ח) לענין שיתופי מבוואות, שמערבין בהם אף על פי שאינם ראויים להם, כיון שהם ראויים לאחרים, והוא דין זה בכל בו (סי' נ"ט) גם לענין עירובי תבשילין, יתכן ששונה שם שהמאכל ראוי בעצמו גם לו, ורק שהוא אסור עליו, מה שאין כן כשהמאכל בעצמו אינו ראוי לו כיון שאינו מלפת בו, יתכן שאינו יכול לערב עליו.

[משנ"ב ס"ק יד]

מְבַשֵּׁל הַרְבֵּה יוֹתֵר מִכְּפִי צְרִיב²¹¹.

21) ולגבי תבשיל שנתבשל רק כמאכל בן דרוסאי (לגבי שיעורו, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' ג)), כתב הפמ"ג (משנ"ב ס"ק ז) שאינו מועיל לעירוב, כיון שהוא נאכל רק על ידי הרוק. והמקור חיים (לבעל החוות יאיר כ"ד) הסתפק בדבר, ונשאר בצי"ע.

[משנ"ב ס"ק טו]

וְהַחֵיל לְעִרְוֵיהֶם תְּשׁוּבָה מִכְּבִשְׁלֵל²²¹.

22) ושיעור זה, כתבו הפרי"ח (י"ד סי' קה ס"ק ד בלשון השני) והבית לחם יהודה (בהקדמה) והתפארת ישראל (פסחים פ"ב יבין אות מד) שהוא כשיער הליכת מיל. מאידך, כתבו הפרי"ח (שם בלשון הראשון) וה"ד יהודה (י"ד סי' סט ס"ק פד) שהשיעור הוא בפחות מכך ולא ביארו מהו.

ולגבי מה שכתב המשנ"ב ששיעור הכבישה בחומץ הוא כשיעור הכבישה בציר, ואין צריך בכבישה מיעת לעת, כן כתב גם לקמן (סי' תרמ"ח ס"ק נ"ד) לענין פסול אתרוג הכבוש, וכן היא דעת השו"ע (י"ד סי' קה ס"א). אמנם במשנ"ב לעיל (סי' חמו ס"ק ע"א) כתב לענין חומץ ששהה בכלי חמץ שאינו חשב ככבוש בפחות מיעת לעת, וכן היא משמעות רבינו לעיל (סי' תעג ס"ק לח), והוא כדעת הש"ך (י"ד שם ס"ק ב והפרי"ח שם ס"ק ד). שלגבי כבישה בחומץ השיעור הוא מיעת לעת ונכמו שצ"ח בשע"צ לעיל (סי' תמו ס"ק צ"ח). וראה בס' ידבר הריף בקו"ט דבר חרף בהלכה סי' ז אות ג משי"כ בזה.

[משנ"ב ס"ק יז]

וּבְמִיָּם חֲמִין נִגְמְרִין לְאֲכִילָה, וְהַשִּׁיבִי בְּעוֹל לְדִין הַיָּד²³¹.

23) ומטעם זה אף לגבי בישולן בשבת, כתב לעיל (סי' שיש ס"ק לו, על פי הגמרא בשבת ל"ט, א) שיש בדבר חיוב חטאת, כבישול גמור.

[משנ"ב ס"ק יח]

דְּלֹא נִתְשַׁבַּב בְּשׂוּלָן לְקָלוּם, קָא מְשַׁמַּע לְזִי²⁴¹ וְכוּ', אֶף דְּרֵאוּי הָיָה לְאֶקְלָן סִימָן²⁵¹.

24) ואף שלענין איסור אכילת 'בישולי עכו"ם', כתב השו"ע (י"ד סי' קיג סי"ב) שאין בישול הנכרי אסור אותם, כיון שהיו ראויים קודם לכן מחמת מליחתם, ביאר הב"י (כאן) בשם הר"ן (ביצה ח, ב מדפי הרי"ף) ששונה דין איסור 'בישולי עכו"ם', שטעם איסורו מצד קירבת הדעת אל הנכרי שנעשית על ידי אכילת דבר שבישול, וכשראו הדבר לאוכלו קודם הבישול, אין אכילתו מביאה לידי כך, מה שאין כן לגבי עירובי תבשילין, תלוי הדבר בשם תבשיל, ואף

דבר שניתן לאוכלו בלא בישול מצד מליחותו, אם מימי בישול נחשב בכך לתבשיל.

ומטעם זה, לגבי עירוב בגבינה שנעשית על ידי בישול, כתב המהרש"ם (דעת תורה סי'ה) שהיא נחשבת כתבשיל ומערבין בה, ואף על פי שהחלב נאכל כשהוא חי ולפיכך אינו נאסר באיסור 'בישולי עכו"ם' (כמבואר ברמב"ם פ"ז מהל' מאכלות אסורות הי"ד). וכן כתב בשו"ת אור לציון (ח"ג פכ"ב תשובה ב) לגבי מוצרי חלב בזמננו המתבשלים על ידי פיסטור ומלפתים בהם את הפת, וכגון גבינה וכדו', שהם נחשבים כתבשיל.

25) לגבי מיני פירות שהם טובים כשהם חיים יותר מכשהם מבושלים, הסתפק הראש יוסף (ביצה טז, א ד"ה גמרא) בדבר, שיתכן שכיון שהבישול מגרע אותם, אינם נחשבים כתבשיל.

[משנ"ב ס"ק כא]

וּמִצְוָה עַל כָּל גְּדוּל נְכוּיָה²⁵⁶.

26) ולענין זמן הנחת עירובו של גדול העיר, דעת הגרי"ג קרליץ (חוט שני יום טוב פכ"א ס"ק ו) שאין צריך להניחו דוקא בסוף היום, ומה שאין עירובו מעכב את בני העיר מלערב הוא משום שיעירובו מועיל בשביל מי שיתברר בסוף היום שנאנס ולא הניח עירוב בעצמו. והוא בשו"ת הר צבי (א"ח ח"ב סי' טו) שהגרי"ס קופשטיין (הרב מראדין) העיר [לענין המערב עירובי חצרות בשביל כל העיר] שיש להקדים את הנחת העירוב קודם שהנשים קיבלו על עצמן את הדין טוב (כמבואר בביה"ל (סי'א ד"ה ספק)), ואמר לו החפץ חיים שזו הערה חזקה.

והסומך על גדול העיר (נטוים) ונאכל עירובו של אותו גדול והוצרך אותו גדול לסמוך על עירובו של אחר, כתב הכף החיים (סי' קלז) בשם שו"ת בנסת המזלה (א"ח סי' מט) שכל מי שסמך על עירובו של אותו גדול, אין מועיל לו מה שסמך אותו גדול על עירובו של האחר, כיון שהוא עצמו לא סמך על עירוב זה.

[שע"צ ס"ק לא]

אֵלֶּא קָל אֶדָּם; כּוּל לְסִקְנוֹת עִרְוֵי²⁷¹.

27) ובביאור מה שנקטו גדולי העיר, כתב הכף החיים (סי' מז) שכיון שהוא אדם מפורסם, מי שעכב להניח עירוב ידע לברר אצלו האם אכן הוא עירב עבור כל העיר, וכמבואר בשו"ע לחלן (סי'ט) שמי שלא עירב צריך להחזיקו קודם שיבשל שהניחו עבורו עירוב.

[ביה"ל ד"ה ומצה]

גַּם בְּכֵן צִצְקִים²⁸⁶.

28) ולגבי בן ארץ ישראל הבא לערב עמר בן חוץ לארץ כשחל יום טוב שני של גלויות בערב שבת, כתב הקול אליהו (סי' לא), הובא בשו"ת חיים שאל ח"א סי' ע"ד אות ט"ז שאינו מועיל, שכיון שהוא אינו מחויב בדבר, אינו יכול לערב עבור אחר. מאידך, החיד"א (חיים שאל שם) כתב שהעירוב מועיל, שכיון שהוא רק עושה שליחותו ואינו כמוציא ידו חובה, אין חסרון במה שאינו מחויב בדבר, ואמנם לענין הכרחה כתב שם להסתפק בדבר. ולמעשה, דעת הגרא"ל שטיינמן (שלמי תודה יום טוב סי' לו אות ג) והגרי"ג קרליץ (חוט שני יום טוב פכ"א ס"ק ז) שכיון שאינו מחויב בדבר, אין עירובו מועיל (והבאר משה (ח"ו ע"י שד"ש) כתב לחלק בין האופן שדיבר עליו החיד"א שהפת והתבשיל הם של בן חוץ לארץ, או שזיכה לו בן ארץ ישראל קודם שקרא עליהם שם עירוב, לאופן שהם של המערב בן ארץ ישראל שקרא עליהם שם ואחר כך ויכהו, שבה גם החיד"א יורה שאין מועיל).

הלכות יום טוב סימן תקכו

באר הטולה קנ

ס משבטא ונהוא סמא עם ע כהא דאביתא דשכונא ורב אמי ורב אשי פ שם כגמרא צ פשוט שם כגמרא ק שם כהא דמקרי רב זצלב בר אבוי ר היריף והראש עם כהא דצאמי לציל דסימן שבו ט עם זה עמי שם

(כב) מי (י) [ן] ששכח או נאנס (כג) או שהניח ערוב ואבד (והוא הדין עם-הארץ (י) (כד) שאינו יודע לצרב) (א"י); אָבֵל מִי שֶׁאִמְשַׁר לְעָרֵב וְלֹא עָרַב אֲלֵא שְׂרוּצָה לְסַמֵּךְ עַל עֲרוּבוֹ שֶׁל גְּדוּל־הַעֵיר, (כה) נִקְרָא פּוֹשַׁע (כו) וְאִינוֹ יוֹצֵא בּוֹ; ח' יִבְשְׁמַעְרֵב עַל אַחֵרִים (כז) אִינוֹ צָרִיף לְפָרֵט, אֲלֵא מִנִּיחַ בְּכָל־עַל קָל בְּנֵי הָעֵיר, יִבְקַל מִי שֶׁהוּא בְּתוּחוֹם הָעֵיר יוֹצֵא בּוֹ (כח) אֶפְלוּ הַגִּיט עָרֹב תְּחוּמִין וְיִכּוּל לְבוֹא לְכָאן, (כט) אֲלֵא-אִם-כֵּן (ס) הִתְנַה עֲלָיו הַמַּנִּיחַ בְּהִדְנֵא (המגיד פ"ו): ט (ל) דַּעַת מַנִּיחַ בְּעִינָן, שְׂבִיבָן לְהוֹצִיא לְאַחַר, אֲבָל דַּעַת מִי שֶׁהִנִּיחוֹ בְּשִׁבְלֵוֹ לֹא בְּעִינָן בְּשַׁעַת הַנְּקוּחַ, (לא) רַק שְׂיודִיעוּהוּ בְּיוֹם-טוֹב קִדָּם שְׂתִיחִיל לְבָשֵׁל לְצָרִף הַשַּׁבָּת: הֵגַה וְאִם הָרַף הַגְּדוּל לְהַנִּיחַ צְלִיקָה, (לב) סוּמְכִין עֲלָיו מִסְתַּמָּא (ר"ן פ"ט): י' הַמְעַרֵב לְאַחֵרִים (לג) צָרִיף לְזוֹכוֹת לָהֶם עַל-יְדֵי אַחַר, וְכָל מִי שֶׁמְזַכֵּר עַל-יְדוֹ בְּעֲרוּבֵי שַׁבָּת (לד) מְזַכֵּר עַל-יְדוֹ בְּעֲרוּבֵי תַבְשִׁילִין, וְכָל מִי שֶׁאִין מְזַכֵּר עַל-יְדוֹ בְּאוֹתוֹ עָרֹב אִין מְזַכֵּר עַל-יְדוֹ בְּזָה (ועצן לציל סימן ע"ו): י"א צָרִיף הַזּוֹכֵה לְהַגְבִּיחַ הָעָרֹב (י) (לה) מִן

שערי תשובה

להג פן שלא להניח כ"א בשעת הדין להקטיל בלא בקרה, ע"ש: [ן] ששכח. עין בבגמרא וסמא סמן כה כהא דשכח דאבוי רב אבוי רב אשי פ שם כגמרא צ פשוט שם כגמרא ק שם כהא דמקרי רב זצלב בר אבוי ר היריף והראש עם כהא דצאמי לציל דסימן שבו ט עם זה עמי שם

מ"א. ועין ד"הארץ: (י) ששכח. ואם מחמת עצלות שכח נקרא פושע, יש"ש. ועמ"א. ונראה אם שכח פעם א', אכל פעם ב' פושע הוא. גמרא: (י) שאינו. או שלא ידע ששכח כל א' לערב וסוף של הגדול: אכל ברי"ה רב תשוב בפושע, יש"ש: (ד) התנה. והיית ערוב תחומין, יש"ש: (ע) סומכין. פ"י אם שכח, וא"צ להודיעהו: (י) מן. פ"י מקום שהערוב מנה עליו:

משנה ברה"ה

שקרי אינו יכול לבוא לקח⁸⁰. ט (ל) דעת מניח וכו'. לכאורה מקלאת דפשיטא היא, שהרי אינו מוציא עד שזוכה על-ידי אחר? ואפשר דמשום סיפא ד'אכל דעת' וכו' נקט לה; (מד) ועוד אפשר לומר, דנקט לה להיבא שמוציא בסתם, ולא מהני אלא לגבי אדם הנקללים מסתמא בלשוננו, דהינו מי שהוא בתוך תחומו העיר, וקצין הדין דהעיר הדין: (לא) רַק שְׂיודִיעוּהוּ וכו'. פלומר, (מס) אם נודע לו ביום-טוב שהניחו ערוב בערו, מקור לו ל'בשל אף-על-גב שלא נמלכו עמו בעת הנחה, דאין צריך דעת' פלל⁸¹, ולשון רַק שְׂיודִיעוּהוּ דקאמר, הוא כד' שיערו שכולים לבשל לשפת: (לב) סוּמְכִין עֲלָיו מִסְתַּמָּא. אוקן ששכחו או נאנסו, דבזאת ערוב קצר כלם ואף-על-גב שלא ידעו. ויש מהאחרונים שרצו לומר, (מו) לדין שנגסו בפרט ערוב-בבשילין הוא ילמו ולכל הדין בעיר הזאת⁸², כל מי ששכח יכול לסמך. ודאי ערוב בערו: וקלקו צליקה, (מו) שאין הנפח מוציל כלם כל זמן שלא זכו להם על-ידי אחר בבשילין, וכדלקמן בסעף י, ואין רב בנראדם יודעים ואת ואינם מקנים קלל, וצ"ל אי אפשר לסמך על זה על סתם פני-אדם, אלא-אם-כֵּן יודעים בברור שהקנו להם: י' (לג) צָרִיף לְזוֹכוֹת לָהֶם⁸⁴. כד' שיהיה להם חלק בבשילין ושייכלו לסמך על זה לבשל: (לד) מְזַכֵּר עַל-יְדוֹ בְּעֲרוּבֵי תַבְשִׁילִין⁸⁵. ובהני דאיבא בלגמא שם, כגון באשתו שמעלה לה מזונות או בכנו גדול שסמוך על שלקונו, שמשקלן שם דכד' צבד סומכין לקלא⁸³, הוא נדין הקא. ובהני דהאחרונים, דכל זה באשתו שאוכלת עמו, אכל אם מעלה לה מזונות והיא מבשלת בפני עצמה, אם-כֵּן אינה נטפלת בתי קדרת הפצל (מט) וצריכה ערוב באפי נפשה⁸⁴, ומגו דנקיט לנגשה: כולל לזכות על-ידי גם לאחרים: י"א (לה) מִן הַתְּקַעֵ. והוא נדין (מט) אם היה הערוב

מקדוקים בזה: (כב) מִי שֶׁשָּׁכַח, וְכָל זֶה בַּפֶּעַם רֵאשׁוֹן, אֲבָל אִם בְּרַגְלֵי הַשְּׂנִי שֶׁכָּח עוֹד פֶּעַם הָרִי כְּפּוֹשֵׁעַ⁸⁰, שֶׁנֶּכַח שְׂאִינוֹ חֵרֵד לְדַבְרֵי-מַצְחָה⁸⁰, (לג) וְדִינוֹ מִבְּאֵר כְּסוּף הַסַּעֲרִי: (כג) אִם שֶׁהִנִּיחַ וכו'. וְלֹא אִמְרִינָן (לג) שֶׁבִּזְהָר עָרֹב, גְּלַה בְּדַעַתוֹ שֶׁאִינוֹ רוֹצֵה לְצַאת בְּעָרֹב שֶׁל גְּדוּל־הָעֵיר⁸¹; (כד) שֶׁאִינוֹ יוֹדֵעַ לְעָרֵב, וְהוּא הֵדִין (לד) אִם חָשַׁב שְׂבִיבִילִין לְצַאת בְּעָרֹב שֶׁל גְּדוּל אֶפְלוֹ לְכַתְּחִלָּה: (כה) נִקְרָא פּוֹשַׁע וכו'.⁸¹ מִפְּנֵי שֶׁתַּנְּחַן חֻקִּים הֵיךְ שֶׁכָּל אַחַד וְאֶחָד יַעֲשֶׂה עָרֹב-תַבְשִׁילִין בְּעַצְמוֹ⁸⁵, (לס) וְכִי שִׁהִיחַ זְכוּר שֶׁאִם מִיּוֹם-טוֹב לְשַׁבָּת אִסוּר לְבָשֵׁל, מִפְּלִעֵפֶן מִיּוֹם-טוֹב לְחַל. וּמִיּוֹם, לֹא נִקְרָא הוּא בְּעַצְמוֹ, (לז) הוּא הֵדִין אִם מִמָּה שְׂלִיחַ נָמִי, דְּשִׁלּוּחוֹ שֶׁל אָדָם כְּמוֹתוֹ, וְלֹא בֵּא אֲלֵא לְאַפְתָּק עָרֹב שֶׁל גְּדוּל, שֶׁמְכִין מִתְּבָשִׁילוֹ וְאִינוֹ נִמְלֵךְ בְּהַם בְּשַׁעַת צִשְׁתּוֹ, אֲלֵא מוֹדִיעַ לָהֶם בְּיוֹם-טוֹב שֶׁעֲשֶׂה עָרֹב וְיִכְלִין לְסַמֵּךְ עֲלָיו: (כו) וְאִינוֹ יוֹצֵא בּוֹ, שֶׁאִין (ל) הַתְּקַמִּים מְקַנִּים עָרֹבִים לְמִי שֶׁהוּא יָכוּל לְעַשׂוֹת בְּעַצְמוֹ וּמִתְעַצֵּל, וְעַד, (לס) דְּתַרְבַּה פּוֹסְקִים חוֹלְקִים עַל זֶה, וְהִדְיָהוּ יָכוּל כָּל אָדָם לְסַמֵּךְ לְכַתְּחִלָּה עַל עָרֹב שֶׁל גְּדוּל־הָעֵיר, וְאִף הַגְּדוּלִים מְכַנְּנִים בְּעָרֹבִים לְהַקְנִיחַ לְכָל אָדָם כְּכָל אֶפְסֵן, וְהִנֵּהוּ שֶׁאִינוֹ יוֹצֵא בְּעָרֹבִים? (לט) זֶה שֶׁכָּל פֶּעַם עוֹשֶׂה בְּעַצְמוֹ וְאִינוֹ רוֹצֵה לְסַמֵּךְ עַל עָרֹב שֶׁל הַגְּדוּל, וְאַחֲרָיֶהוּ קָרָה שֶׁשָּׁכַח פֶּמָה פֶּעַמִּים וְלֹא צִשְׁתּוֹ, בְּזָה אִין הַגְּדוּל מִצִּיאָו, שֶׁהָרִי לֹא הֵיךְ דְּרַפּוֹ לְסַמֵּךְ עַל הַגְּדוּל. (מ) וְאֲבָשֶׁר בְּדִיבְדַד יֵשׁ לְסַמֵּךְ אִפּוֹסְקִים אֵלּוּ וְלַהֲקַל מִשׁוּם שְׂמִתַּת יוֹם-טוֹב: ח' (כו) אִינוֹ צָרִיף לְפָרֵט, בְּשַׁעַת שְׂמוֹנָה עַל-יְדֵי אַחַר, וְהוּא הֵדִין בְּאִמְרַת הַפֶּסַח יֹאמַר 'לִי (מט) וְלְכָל מִי שֶׁלֹּא עֲשֶׂה עָרֹב': (כח) אֶפְלוּ הַגִּיט עָרֹב תְּחוּמִין, דְּמִן הַסַּתֵּם אִין דַּעַתוֹ (מג) שֶׁל אָדָם לְהַקְנִיחַ אֲלֵא לְמִי שֶׁהוּא בְּעֵירוֹ אוֹ בְּתוּחוֹם אֲלֵפִים: (כט) אֲלֵא-אִם-כֵּן הִתְנַה⁸², וּמִיּוֹם, אִם לֹא הַגִּיט עָרֹב-תְּחוּמִין (מג) לֹא מִהְנִי תַנְאֵי,

שער הצינן

(לג) עבדא דהיה סמא, וכתבו האחרונים דהיה הדין אם שכח מחמת עצלות שלא מחמת טרדא⁸¹ אפלו בפעם ראשון; (לג) בית-יוסף; (לד) אחרונים: (לס) שנהו עקר הטעם שהצריכו חכמים ערוב-בבשילין, וכדבאר בש"ס, וזהו נראה בבאור סברת המספר: (לו) פשוט. והוא הדין אם הגדול יאמר לו קום שעשה שייסמך עליו ונתעצה, וכן כתב בנהר-שלום, וכן משמע בבבלי לקט סימן רמז: (לז) ר"א ש וטור, וכן כתב האור דרוב בשם ריב"א, ומקור דבריהם הוא מפרש רש"י וכו' דבאר באור ורוב בהר"א, וכן מוכח משבלי לקט בדעת רש"י. והנה הביתי-יוסף עשה פלגמא בין רש"י לר"א⁸⁶, ולענין דעת' שאין שום פלגמא ביניהם, וכדעת האור ורוב, ששב"ין ששמואל לא הוציא הפושעים, מסתמא אין להוציאם, וזלזול הוא בהגנת חכמים שתקנו ערוב-בבשילין, ושום גדול אין רשאי לבטל להוציאם: (לח) עין ברקמ"ב וברמאר וברש"א בפבדתי-הקדש וברא"ה ובר"ן ובשבלי לקט ובמאירי, ועצן בגמרא דאדם: (לט) עין פקדשים עבדא דסמא: (מ) עין ט"ז. וקמ"ר וקציעה תקליג שאפלו לבתחלה נמי, ואין לסמך עליו בזה, מאחר שלפי מה שכתבנו לציל הרא"ש לאו דחידא הוא, ששם רש"י וריב"א קבי סבירא להו, וכן כתב השבלי לקט שטוב ונשר שכל אחד ואחד ערב לעצמו וזהו קרי לוימ"ה מנהג גנפשה, וכן כתב בגמרא טימנ"ה פלשם רבא"ה: (מא) פוסקים, וכן הוא בירושלמי: (מב) פוסקים: (מג) פוסקים: (מד) וכן משמע בפרש"י רבנו חננאל, עין שם; אכן פרש"י משמע שמשמע שמשמע פשוט' שש"טא דעת מניח בעיני אפניו ערוב בערו, והפנה, דצריך להכין הבשיל לשם ערוב, ועצן לציל סעף ו ובט"ז שם סעף קטן ז ובסעף כא: (מא) ר"ה, וכן מוכח בפרש"י רבנו חננאל ובבבד"ת סקל"ש, ועצן לשון רבנו ירמיה: (מו) רש"י ור"ם: (מז) פנ"ג אבניהם סוף סעף קטן כג ור"א: (מח) אחרונים, וכתבו דכל-לשון אשה שנהג בבית בעל-בית שאינה נטפלת⁸⁵, אלא שצריכה ערוב-בבשילין לעצמה אם יכולה לערב, ואם לא, צריכה להניח בעצן ערוב או יוציאן בערוב של גדולי-העיר: (מט) אחרונים:

(לג) עבדא דהיה סמא, וכתבו האחרונים דהיה הדין אם שכח מחמת עצלות שלא מחמת טרדא⁸¹ אפלו בפעם ראשון; (לג) בית-יוסף; (לד) אחרונים: (לס) שנהו עקר הטעם שהצריכו חכמים ערוב-בבשילין, וכדבאר בש"ס, וזהו נראה בבאור סברת המספר: (לו) פשוט. והוא הדין אם הגדול יאמר לו קום שעשה שייסמך עליו ונתעצה, וכן כתב בנהר-שלום, וכן משמע בבבלי לקט סימן רמז: (לז) ר"א ש וטור, וכן כתב האור דרוב בשם ריב"א, ומקור דבריהם הוא מפרש רש"י וכו' דבאר באור ורוב בהר"א, וכן מוכח משבלי לקט בדעת רש"י. והנה הביתי-יוסף עשה פלגמא בין רש"י לר"א⁸⁶, ולענין דעת' שאין שום פלגמא ביניהם, וכדעת האור ורוב, ששב"ין ששמואל לא הוציא הפושעים, מסתמא אין להוציאם, וזלזול הוא בהגנת חכמים שתקנו ערוב-בבשילין, ושום גדול אין רשאי לבטל להוציאם: (לח) עין ברקמ"ב וברמאר וברש"א בפבדתי-הקדש וברא"ה ובר"ן ובשבלי לקט ובמאירי, ועצן בגמרא דאדם: (לט) עין פקדשים עבדא דסמא: (מ) עין ט"ז. וקמ"ר וקציעה תקליג שאפלו לבתחלה נמי, ואין לסמך עליו בזה, מאחר שלפי מה שכתבנו לציל הרא"ש לאו דחידא הוא, ששם רש"י וריב"א קבי סבירא להו, וכן כתב השבלי לקט שטוב ונשר שכל אחד ואחד ערב לעצמו וזהו קרי לוימ"ה מנהג גנפשה, וכן כתב בגמרא טימנ"ה פלשם רבא"ה: (מא) פוסקים, וכן הוא בירושלמי: (מב) פוסקים: (מג) פוסקים: (מד) וכן משמע בפרש"י רבנו חננאל, עין שם; אכן פרש"י משמע שמשמע שמשמע פשוט' שש"טא דעת מניח בעיני אפניו ערוב בערו, והפנה, דצריך להכין הבשיל לשם ערוב, ועצן לציל סעף ו ובט"ז שם סעף קטן ז ובסעף כא: (מא) ר"ה, וכן מוכח בפרש"י רבנו חננאל ובבבד"ת סקל"ש, ועצן לשון רבנו ירמיה: (מו) רש"י ור"ם: (מז) פנ"ג אבניהם סוף סעף קטן כג ור"א: (מח) אחרונים, וכתבו דכל-לשון אשה שנהג בבית בעל-בית שאינה נטפלת⁸⁵, אלא שצריכה ערוב-בבשילין לעצמה אם יכולה לערב, ואם לא, צריכה להניח בעצן ערוב או יוציאן בערוב של גדולי-העיר: (מט) אחרונים:

הלכות יום טוב סימן תקכו

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק כב]

אָבֵל אִם כָּרְגֵל הַשְּׁנִי שָׂכַח עוֹד פָּעַם הָיָה כְּפֹשְׁעֵי³²⁹, שֶׁנֶּשֶׁךְ שָׂאֵינוֹ קָרָד לְכֹרֵם מְצֻנָּה³³⁰.

29) ולגבי בן חוץ לארץ שנמצא בארץ ישראל ושכח לערב כשהלכותו פ"ב הע"י לח) שכיון שרוב אנשי המקום אינם מערבים, אינו נחשב כלל כשוכח כדי שישחשב כפושע, אלא כקרוב לאונס. ומי שכח לערב בשני גולים שאינם רצופים וברגל שביניהם זכר לערב, כתב הכף החיים (סי"ק מח) שאין שכחת שני הרגלים מצטרפת, ואינו נחשב כפושע אלא כששכח לערב בשני הרגלים רצופים. והחיי אדם (בלל קב סי' ובנשמת אדם שם סי"ק ה) צידד, שגם באופן זה הוא נחשב כפושע, ונשאר בצ"ע.

ולענין אשה שאצלה זו שכחה ראשונה, ונשאת לבעל שזו לו שכחה שניה, צידד הא"א (בוטשאטש סי' ד"ה שם נקרא פושע) שהיא נגזרת אחריו, ואינה יכולה לסמוך על גדול העיר.

30) משמעות דבריו שדוקא בשכח לערב בשני הרגלים, אבל אם שכח פעם אחת לערב, ופעם אחרת אירעה שגגה אחרת, כגון שנאכל עירובו בטעות וכדו', אינו נחשב פושע, וכן דעת הגר"ש וואנר (לקט הלכות יום טוב חול המועד פ"ט ס"ק ל).

[שעה"צ ס"ק לב]

אם שָׂכַח פְּתַח מַצֵּלֶת שֶׁלֹּא מְחַפֵּת טָרְדָא³³¹.

31) ובאופן שהתעצל בתחילה רחצה את הרוב, ולאחר מכן משכח ממנו הדבר מחמת טירדה, ראה מה שכתבנו במשני"ב לעיל (סי' קח ס"ק בג) לענין תפילת תשלומין.

[משנ"ב ס"ק כג]

או שְׁהֵינִי³³² וכו', לְצֵאת פְּעוּבָה שֶׁל גְּדוּל־הָעִיר³³³.

32) ואף שבזמן חלות העירוב היה עירובו קיים, ואם כן איך יועיל עבורו עירובו של גדול העיר, ביאר הגרא"ל שטינמן (שלמי תודה יום טוב סי' לו אות א) שאמורים בזה יש בירדה' והוברר למפרע שהעירוב של גדול העיר חל עבורו, שכיון שתקנת העירוב היא מדרבנן, הרי הלכה היא שלגבי דינים דרבנן יש בירדה'.

33) ובאופן שהתברר שהעירוב שהניח אינו כשר לעירוב, כגון שטעה והניח דג מלוח או תבשיל שאין בו שיעור, כתב הכף החיים (סי"ק לא ונב בשם הבית דר' סי' דש) שאינו יכול לסמוך על עירובו של גדול העיר, ומשום שרק כשנאבד העירוב שייך לומר שהיתה דעתו מערב יום טוב על כך שיתכן שהעירוב יאבד ויצטרך לסמוך על אחרים, ולפיכך אין אומרים שבזה שהניח עירוב גילה בדעתו שאינו רוצה לסמוך על העירוב של גדול העיר, אבל כשהתברר שהעירוב שהניח אינו כשר, אין לומר בזה שסמך על העירוב של גדול העיר, שהרי חשב שהוא עירוב טוב וסמך עליו. מאידך, דעת הגרי"נ קרליץ (חוט שני יום טוב פכ"א סי"ק ו) שאף באופן שהעירוב לא נעשה כדו', כגון שנתברר לו שלא היה בו כוית, יכול לסמוך על גדול העיר, ואין אומרים שגילה דעתו שאינו רוצה לסמוך על גדול העיר.

[משנ"ב ס"ק כד]

וְקָרָא פּוֹשֵׁעַ וכו'³³⁴, יַעֲשֶׂה עֲרוּב־תְּבִשְׁלִין בְּעֶצְמוֹ³³⁵.

34) ומי שלא עירב מפני שחשב שיאכל את סעודת השבת אצל אחרים, תנולך ביום טוב לאכול בביתו, כתב הגר"שז"א איערבך (עירוב תבשילין הערוך יד העירוב סי' א אות ה) שאם נמלך מחמת אונס, יתכן שיכול לסמוך על גדול העיר. והוסיף, שגם כשהיה זה שלא מחמת אונס, לא ברור שנחשב כפושע וצריך מקור לכך. דעת

הגר"נ קרליץ (חוט שני יום טוב פכ"א סי"ק ז) שבכל אופן שנמלך נחשב הדבר כאונס, ויכול לסמוך על גדול העיר.

ומי שהניח עירוב תבשילין במקום העלול להפסד, כגון במקום שמוציאים בו עכברים, כתב הא"א (מבוטשאטש, ט"ו) שנחשב הדבר כקרוב לפשיעה, ואינו יכול לסמוך על עירובו של גדול העיר. 35) אולם מי שהכין את כל צרכי בישולו קודם יום טוב, וגם יש לו נר דלוק, כתב בשו"ת אגרות משה (ארי"ח ח"ה סי' ב אות כ), וראה שם סי' לו אות ט) שאינו מצווה לערב נהוהיה כן ממשמעות דברי המג"א שהובא במשני"ב לעיל (סי"ק ד), שמי שהקנה קמחו לאחרים אינו חייב לילך לביתו לעשות עירובי תבשילין, והוסיף, שמי"מ אין להורות להכין הכל קודם יום טוב כדי שלא לתדקק לעירובי תבשילין, כיון שיכול לצאת מכך מכשול. וראה עוד בדברינו להלן (סי"ק נה הע"י 63).

[שעה"צ ס"ק לו]

וְהָיָה הַבִּית יוֹסֵף עֶשֶׂה פְּלִגְמָא בֵּין רִשְׁיָא לְרִאִי³³⁶.

36) שם (ד"ה מצוה) כתב, שבאופן שגדול העיר מכוין להוציא את הפושע, לדעת הרא"ש (ביצה פ"ב סי' ב-ג) אינו מועיל, כיון שתקנת חכמים היא שכל אחד יערב לעצמו, ומדברי רש"י (שם טו, ב ד"ה לדידך) שאין דעת הרב על המדיין, משמע שאם יכוין הרב להוציא יועיל הדבר.

[משנ"ב ס"ק כז]

אֶל־אֶם־כֵּן הִתְנַהֵּוּ³³⁷ וכו', שֶׁנֶּהְיָ אֵינוֹ יָכוֹל לְבֹא וְלִקְחָהּ³³⁸.

37) ומי שהגיל בכל ערב יום טוב לערב עירוב תחומין, והמניח את עירוב התבשילין יודע מוכר, כתב הכף החיים (סי"ק סב) בשם הצ"ח"ח (ביצה טו, ב ד"ה רש"י) שדינו כמי ששוהה בתוך התחום, ויכול לסמוך על העירוב.

38) ולגבי מי שהניח עירובי תבשילין בביתו, ולאחר מכן נסע לעיר אחרת שהיא מחוץ לתחום של מקום הנחת העירוב, הסתפק השפת אמת (ביצה טו, ב ד"ה בגמרא וכמה) האם מועיל עבורו העירוב. אכן, הגר"שז"א איערבך (שולחן שלמה סי"ק יא) צידד שאין העירוב מועיל לו, משום שנחשב הדבר כנאבד עירובו, אולם אם חזר והתקרב אל העירוב, נחשב הדבר כנמצא עירובו, ושוב מועיל לו עירובו.

ובשו"ת שבת הלוי (ח"ח סי' קכב) כתב, שיתכן שדוקא לזכות את העירוב לאחר אינו מועיל כשהלה מחוץ לתחום, מה שאין כן כשהניח עירוב עבור עצמו, שנחשב הדבר כהתחיל לבשל את צרכי השבת במקום שבו מונח העירוב, אין העירוב פוקע במה שיצא מהתחום ואינו יכול לבוא אל עירובו ביום טוב, ולפיכך, אף על פי שלכתחילה יש להחמיר ברב, מ"מ בדיעבד אפשר להקל, ומבאר עוד בדבריו, שבאופן שאחד מבני ביתו נשאר במקום העירוב ויכול לבא אל העירוב, או באופן שבשעת הנחת העירוב היה בדעתו לשוב במקום עירובו ורק לאחר מכן נמלך לילך לעיר אחרת, שבשעת הנחת העירוב נתקיימה תקנת חז"ל כהלכה, בוראי הועיל העירוב גם למקומו שמחוץ לתחום העירוב.

[משנ"ב ס"ק לא]

דְּאִין צְרִיךְ דְּעֵתוֹ קָלָל³³⁹.

39) אולם לכני בית מלון שבמטבח עובדים פועלים שאינם שומרי מצוות, דעת הגר"שז"א איערבך (יום טוב שני כהלכתו פ"ב הע"י מא) שאין להסתמך על גדול העיר שהניח עירוב בעבורם, שהרי אינם יודעים כלל מענין העירוב ולא אכפת להם הדבר, ולפיכך, גם **המשך במילואים עמוד 70**

מילואים הלכות יום טוב סימן תקכו המשך מעמוד קודם

8) וכן לענין עירוב חצרות, כתב השריע לעיל (סי' רסא סי'א) שמתעיל לעשותו בבין השמשות נוכח כתב לעיל (סי' שצג סי'ב) לענין שיתופי מבוואות. וכתב המשגיב (סי' רסא סי'ק יא) שאין יכול באופן זה לברך על העירוב, ובטעם הדבר שאינו נחשב כשאר ספק ברכות להקל, כתב בביה"ל שם (סי'א ד"ה עירובי) שתקנת עירוב חצרות היא דין קל ד'ראה משגיב שם (סי'ק ז) שעירוב חצרות קל מעירוב תחומין במה שאין לו סמך מהתורה, וראה בביה"ל לקמן (סי' שצד סי'ב ד"ה ויכול), ולפיכך החשיבו את בין השמשות כדאי יום לענין זה, ובשורת מנחת יצחק (ח"ו סי' לו ד"ה אמנם יש לדון) התבאר שהדברים אמורים גם לענין עירובי תבשילין. ולענין עשיית עירוב חצרות בזמן שהוא ספק בין השמשות ספק לילה, צידד בביה"ל לעיל (סי' רסא שם ד"ה עירובי) להחמיר בדבר, כיון שהספק הוא מכת חסרון ידיעה ולכן אינו נחשב כספק אלא נרוך כלילה דאי, ושאר כצ"ע. ומי"מ לענין ברכה, כתב שם שיחזרו שלא לברך.

[ביה"ל ד"ה ועל ידי ערוב וכ"ו]

לקנה דאסור מדאיןקא⁹ וכו', אסוקא דאיןקא אקא¹⁰.

9) ובמקור האיסור כתב בשערי צדק לעיל (סי' תקג סי'ג), שדרשו בגמרא (ביצה ב, ב) מהפסוק (שמות טו, ד) "והיה ביום הששי והכינו וגו'", שיום חול מכין לשבת [שהרי סתם ישו"ח חול הוא], ואין יום טוב מפי' לשבת. 10) אמנם, לעיל (סי' תקג סי'א ד"ה ואפילו) נקט בדת הגריא שלדעת הרמב"ם גם מיום טוב לחול אין איסור מן התורה, משום דין 'הואיל'.

וכשחל, ושם כתב שיהיה מבושל כחצי בישול]. ומה שמבואר מדבריו שהמתחיל לבשל ביום טוב סמוך לחשיכה עובר על איסור תורה של מבשל, אף שהבישול נגמר לאחר יום טוב, התבאר בפמ"ג (פתיחה להל' שבת קרוב לטופו) שהוא מדין 'חצי שיעור' האסור מן התורה, אבל אין בזה חיוב, כיון שלא הגיע לשיעור בישול בסוף היום. אולם לגבי יום טוב הסמוך לשבת, הסתפק הפמ"ג שם שיתכן ששונה דינו, ואף אם הבישול נגמר במוצאי יום טוב שהוא שבת חייב משום מבשל [וכטעם ספיקו יש לפרש, משום שתחילת הבישול וטופו היו ביום האסור במלאכה]. מאידך, המנחת חינוך (מצוה רחצ את כף ד"ה והגדה) כתב באופן זה אינו חייב משום מבשל ביום טוב, שאין שבת ויום טוב מצטרפים. וכן כתבו בשורת אבני נזר (ארו"ח סי' שצג אות ב) והאפיקי ים (ח"ב סי' ד ענף ג).

והרש"ש (שבת עג, א) כתב לגבי המבשל בשבת, שגם באופן שהתבשל המאכל במוצאי שבת [שהוא יום חול] חייב משום 'מבשל', וכמו לגבי מלאכת זורע, שדו"ב גם כשהשרשה היא ביום חול, וכן כתב בשורת חלקת יואב (ארו"ח סי' ד ומהדו"ת סי' יג).

7) ובביה"ל לעיל (סי' רנו סי'א ד"ה הוא) כתב, שביום טוב שחל בערב שבת ראוי להקדים את אמירת 'ברכו' או קבלת שבת בעד היום גדול.

[משגיב סי' ק ד]

אפלו ספק תשכח⁸.

הלכות יום טוב סימן תקכו המשך מעמוד קודם

אחת שתי מצוות, ביאר המאירי (שבת קח, ב) שהיינו דוקא לעשות את המצוות יחדיו בבת אחת, מה שאין כן כאן שאין שתי המצוות נעשות יחדיו בבת אחת, וכן כתב הפמ"ג לענין כוס של קידוש הבלילה, ראה לעיל (סי' רעג סי' כז).

וכן לענין עירובי חצרות לנהוגים לערב בכל ערב שבת, כתב הרמ"א לעיל (סי' שצד סי'ב) שיש לבצע על העירוב בשחרית בשבת, ובטעם הדבר כתב המשגיב שם (סי'ק ד) ש'כיון שאיתעביד ביה חרא מצוה וכי', וכעין זה כתב גם לעיל (סי' שסח סי' כב).

וכן לענין ההושענות שנשאר לו אחר קיום המצוה בסוכות, כתב הרמ"א לקמן (סי' תרכד סי'ט) שנהגו להצניען לאפות בהן את המצות לפסח, וטעם הדבר מצד 'הואיל ואיתעביד ביה וכו'', כמבואר במקור הדין (מהר"ל הלכות חג הסוכות סי' ט ומהר"י וי"ל סי' קצא). וכן כתב המשגיב לעיל (סי' תמה סי' ז) שטוב לשרוף בהן את החמץ, מטעם 'הואיל ואיתעביד ביה וכו'.

וכן לענין קניית שיעור לנר חנוכה, כתב לקמן (סי' תרעג סי' כג) ש'מצוה מן המובחר לקנות ממה שנוסף מנרות ביהכניס, משום 'הואיל ואיתעביד ביה וכו'.

וכן לענין חוטי ציצית שנפסקו, כתב המשגיב לעיל (סי' כא סי' ח) ש'יניחם כתרף ספר לסימן או שיעשה בהם מצוה אחרת, משום 'הואיל ואיתעביד ביה וכו'.

ולענין השיעור כומנינה, כתב המשגיב שם שאמנם יש מהאחרונים שסברו שהתקטנו הביצים למחצית ממה שהיו בימים הקדמונים, ולגבי דאורייתא יש להחמיר כדבריהם, מ"מ לגבי דרבנן יש לסמוך להקל לשער כביצים שבזמננו. והחז"א כתב (קונטרס השיעורים שם סי' ו), שאחרי שנקבעה ההלכה על פי האחרונים שיש להכפיל את השיעור ונתפשטה ההוראה כך, עיקר השיעור הוא כהשיעור הגדול, והוסף שם (סי' יז), שלפי זה שיעור כוית הוא כשני שלישי ביצה.

[משגיב סי' ט]

בין קטופין¹⁷.

17) והמלך בערב יום טוב להוסיף על העירוב שהניח בתחילה, כתב הגר"י אברמסקי (חזון יחזקאל תוספתא ביצה חרושים פ"ב ה"ב) שחל על התוספת שם עירוב, ולפיכך אם נאבד מה שהכין בתחילה והשתיר כוית ממה שהוסיף לאחר מכן, די בכך.

[משגיב סי' יא]

בסעודה שלישית¹⁸ וכו', ליתעבד בה נקנה אקרינא¹⁹.

18) כוונתו וכמבואר להלן (סי' קמח), שישתמש בו ללחם משנה בסעודת ערבית ושחרית, ובסעודה שלישית יבצע עליו, וראה מה שכתבנו להלן שם.

19) ואף על פי שאמר חז"ל שאין עושים מצוות חבילות חבילות, ולפיכך אין אומרים על כוס אחת שתי ברכות, ואם כן איך עושים בפת

הלכות יום טוב סימן תקכו המשך מעמוד קודם

[משגיב סי' ק לב]
לנו ולכל הדורים בעיר הנזאת⁴⁰.

כשבעלי המלך הניחו עירוב, לפתעלים אסור לבשל [אפילו עובר אורחים שומרי תורה ומצוות].

מילואים הלכות יום טוב סימן תקכו

המשך מעמוד קודם

43) ואף שמשמעות דבריו שנהגו לומר נוסח זה גם כשמערכ עבור עצמו, התבאר בא"ר (סיק יז) ובחיי אדם (כלל קב סי' יא) שמצד הדין באופן שמערכ לעצמו בלבד אין צורך לומר נוסח זה.

[משנ"ב סי' לג]

צריך לזכות להם⁽⁴¹⁾.

44) ואף על פי שלענין עירובי חצירות התבאר בשריע לעיל (סי' שע ס"ו) שגם באופן שהבעל מעלה מוונות לאשתו הריהו נמשכת אחר בעלה, כתב המג"א (כאן סי' יא) בשם הים של שלמה (ביצה פ"ב סי' י) ששונו הדבר לגבי עירובי חצרות, שתלוי הדבר בבעל הבית, ואף המקבלת מוונות מבעלה ומבשלת בעצמה הריהו טפילה אליו, מה שאין כן כאן הדבר תלוי אם הם אוכלים מאותו תבשיל, שבאופן זה אין צורך עירוב אחר, או שאוכלים מתבשיל אחר, שבאופן זה צריך כל אחד עירוב בפני עצמו.

[שעה"צ סי' מח]

אשה שנתנה קבית בפעליה שצ"ח נקפלה⁽⁴⁵⁾.

45) משמעות דבריו שהיינו באופן שאינה אוכלת משל בעל הבית, וכן מבואר במחצה"ש (על המג"א סי' יא), אמנם גם באופן שהיא אוכלת משל בעל הבית, התבאר בביה"ל להלן (סי' ד"ה מ"ו) לגבי משרתת האוכלת משל בעל הבית, שיתכן שיש לחייבה בעירוב בפני עצמו [ונדעת המחצה"ש אכן כתב בביה"ל שם שמשמעות אינה צריכה לערב].

40) ואף שמשמעות דבריו שנהגו לומר נוסח זה גם כשמערכ עבור עצמו, התבאר בא"ר (סיק יז) ובחיי אדם (כלל קב סי' יא) שמצד הדין באופן שמערכ לעצמו בלבד אין צורך לומר נוסח זה.

[משנ"ב סי' לג]

צריך לזכות להם⁽⁴¹⁾.

41) ובאופן שהמוכה לאחר מקפיד על עירובו שלא יאכלנו האחר אם ירצה, כתב הלקט יושר (ח"א ה"ל שבת ע"ו 67) שאינו מועיל, וכמבואר בגמרא (עירובין ס"ח, א) הובא במשנ"ב לעיל (סי' שסו ס"ק לה), לענין המוכה לאחרים עירובי חצרות.

[משנ"ב סי' לז]

בערוכי תבשילין⁽⁴²⁾ וכו', דקדושת כד סומכתין לקלא⁽⁴³⁾ וכו', קאפי נקשה⁽⁴⁴⁾.

42) ובטעם הדבר שאינו יכול לזכות על ידי עצמו או על ידי אלו שידם כידו אלא צריך לזכות על ידי אחר, כתב השריע הרב (סי'ו) שענין הזכיה הוא שהמוכה הוא כשליח לזכות את העירוב בקנין עבור בני העיר, תחשב על ידי כך כמו שהם הגביהו וקנו חלק בעירוב, אם כן אם בעל העירוב בעצמו (או אלו שידם כידו) מגביה את העירוב אינו מועיל עבור אחרים, שכן שהעירוב שלו אין נחשבת הגביהו כהגבהת קנין כלל.

הלכות יום טוב סימן תקכו

המשך מעמוד 302

[משנ"ב סי' סג]

תני קמי שלא ערב⁽⁷⁰⁾ וכו', בשול וספקנה, אסור קה⁽⁷¹⁾.

70) ובטעם הדבר שהאמירה מעכבת אף על פי שלענין עירובי חצרות האמירה אינה מעכבת [וכמבואר במג"א (סי' שסו ס"ק כא) הובא במש"ב שם (סי' פד וסי' שעה סי' ה)], ביאר המג"א (סי' בג) ששם עירוב הענין הוא שישתתפו יחדיו, לפיכך אין האמירה מעכבת, מה שאין כן כאן שעירוב הענין הוא כדי שיבדור מנה יפה לשבת, על ידי האמירה מתקיים ענין זה, ולפיכך היא מעכבת [אמנם ראה שעה"צ לעיל (סי' סו) שקטן שלהלכה אין נעם תקנת עירוב תבשילין כדי שיבדור וכו'].

71) לגבי המבואר מדבריו שצריך לערב במיוחד לצורך הסמנה, וכן התבאר בגמרא (ביצה כ"ב, א), תמה הרע"א (בהגהותיו על המג"א סי' תקכה סי' ב) שלכאורה טעם הדבר שאסרו חכמים להטמין כשבת הוא מחשש שימצא קדרתו צוננת ורתיחה יעבור על איסור ביטול [כמבואר בגמרא (שבת ל"ד, א) וברשי' שם (ד"ה משהשכח)], ואם כן די בכך שעירוב לצורך ביטול.

[ביה"ל ד"ה מי שלא ערב]

צריך שיהיה לעצמן ואין נטפלים להם⁽⁷²⁾.

72) אולם לגבי בן גדול הסמוך על שולחן אביו, אף על פי שיתכן שמועיל לזכות על ידו, כמבואר במשנ"ב לעיל (סי' לז), דעת הגר"ז קול"ץ (חוט שני י"ב טוב פכ"א סי' ח) שמי"מ נחשב הוא כנטפל לבית אביו ובחיי אביו צריך לערב בעצמו, ואינו נדון כמשרתת שהסתפק הביה"ל בדינה, שאף שהיא סמוכה על שולחן בעל הבית מי"מ היא שאינה נטפלת לבית, והוסיף להסתפק שם, שיתכן שמחמת זה גם אינו יכול לכונן שלא לצאת בעירובו של אביו ולעשות עירוב בעצמו, אמנם, באופן שעה"צ עירוב קודם שעשה אביו, צידד שם שיכול לברך על הנחתו, ונשאר בצי"ע.

שיבוא לכתובה, וכמו שהביא לעיל (סי' שו ס"ק לג), ביאר המור"כ (ביצה סי' תרע"ג) שהוא לצורך מצות הכנת צרכי שבת שלאחר היום טוב, ולפיכך מותר, והוסיף, שמשמע זה מותר להקנות לזבל לחבירו ביום טוב הראשון של סוכות [כמבואר בשריע לקמן (סי' תרנ"ח סי' ג)].

עוד התבאר בשריע לעיל (סי' שכ"ג סי' ז) ובמשנ"ב שם (סי' ל"ד) שנתנית מתנה בשבת לצורך השבת, מותרת, וכן כתב לעיל (סי' שו ס"ק לג), שמוותר להקטת דבר לחבירו לצורך שבת יום טוב או לצורך מצוה אכן, לשלוח דורון לחבירו ביום טוב, התיר השו"ע לעיל (סי' תקס"ט) גם כשאינו לשימוש ביום טוב, ובגן שליחת תפילין שאין ראוי ליהנות מהן אלא לאחר היום טוב, אולם התבאר במג"א (סי' שו ס"ק טו) שגם זה נחשב כצורך יום טוב, וביאר בספר ארחות שבת (ח"ב פ"ב הע' ס) שכונתו כמו שכתב בסי' תקטו (סי' ה) הובא במשנ"ב שם (סי' יב) לענין היתר היהוצאה: ביום טוב, שההנאה והשמחה משליחת הדורון נחשבת כצורך יום טוב.

68) וטעם הדבר שאסרו חכמים להקנות בקנין 'סודר' אפילו לצורך מצוה, מבואר במחצה"ש (סי' יט) שקנין זה נראה יותר כמקח וממכר.

[משנ"ב סי' סב]

משום קבול שקת⁽⁶⁹⁾.

69) ולגבי מה שהתירו להדליק נר אחר, כתב בשו"ת אגרות משה (אורח חיים סי' לו א"ת ט) שהיינו דוקא כשאין אור חשמל המאיר, אבל אם מאיר אור החשמל לא נאמר היתר זה ואין להדליק אפילו נר אחר, וכן מבואר מדברי הגר"ש איערבך (יום טוב שני בהלכות פ"ב הע' ל"ז) שההיתר להדליק נר אחר הוא רק כדי להאיר את הבית, וכן הורה הגר"ש אלישיב (שבות יצחק נר שבת פ"ז הע' לו), והוסיף בשרית אגרות משה שם, לגבי אשה השהיה בבית מלון ולא הניחה עירוב תבשילין מאיר שם אור החשמל, שתשתתף בפרטתה עם אשה אחרת [דהיינו שתתן דבר מאכל במקום פרטתה, וכן הורה הגר"ש אלישיב (שבות יצחק שם)].

הלכות יום טוב סימן תקכו

המשך מעמוד קנב

טובים של גלויות שנתקנה מתחילה על הספק, ולפיכך מברכים עליה,

הדהה (כאן), והוסיף לבאר, ששונה תקנת עירוב תבשילין בשני ימים

